

**CURTEA SUPREMĂ
DE JUSTIȚIE**

DECIZIE

cu privire la admiterea recursului depus de Casa Națională de Asigurări Sociale,

în cauza de contencios administrativ intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Irina Babii împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale cu privire la anularea actului administrativ individual defavorabil și obligarea emiterii actului administrativ favorabil,

împotriva deciziei din 20 februarie 2024 a Curții de Apel Chișinău

*(Dosarul nr. 3ra-398/24
NR. PIGD 2-22137022-01-3ra-07052024)*

Determinarea întinderii retroactivității recalculării pensiei de dizabilitate, raportat la limitele impuse de art. 143 alin. (4) din Codul administrative. Aplicarea eronată a retroactivității recalculării pensiei de dizabilitate, prin dispunerea recalculării pentru întreaga perioadă începând cu 2014, contrar limitei de 3 ani prevăzute de art. 143 alin. (4) din Codul administrativ.

Judecătoria Chișinău, sediul Rîșcani, jud. V. Chisilița,
Curtea de Apel Chișinău, jud. G. Mîra, G. Dașchevici, A. Bostan,

27 noiembrie 2024

Textul corespunde originalului

Examinând în lipsa părților recursul depus de Casa Națională de Asigurări Sociale

Curtea Supremă de Justiție, în completul compus din:

Stela Procopciuc, *Președinte*,

Diana Stănilă,

Ion Malanciuc, *judecători*,

constată următoarele:

ÎN FAPT

1. La 19 septembrie 2022, Irina Babii a depus acțiune în contencios administrativ împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale, prin care a solicitat anularea Deciziei nr. B-1408/22 din 05 august 2022, prin care s-a refuzat recalcularea stagiului de cotizare pentru stabilirea pensiei de dizabilitate în privința Irinei Babii, cu includerea perioadei anului 2005; anularea Deciziei nr. 1706/22 din 19 august 2022, emisă de Casa Națională de Asigurări Sociale, prin care s-a menținut Decizia nr. B-1408/22 din 05 august 2022; a obliga Casa Națională de Asigurări Sociale, să efectueze recalculul stagiului de cotizare pentru stabilirea pensiei de dizabilitate în privința Irinei Babii, începând cu perioada anului 2014, cu includerea perioadei anului 2005, până la momentul depunerii cererii; compensarea cheltuielilor de judecată.

2. În motivarea acțiunii, reclamanta a indicat că la 06 iulie 2022 a înaintat o cerere către Casa Națională de Asigurări Sociale, privind recalcularea cuantumului pensiei de dizabilitate cu includerea în stagiul de cotizare a anului 2005. Ulterior, prin scrisoarea de răspuns nr. B-1408/22 din 05 august 2022, Casa Națională de Asigurări Sociale, a comunicat că, reclamanta, începând cu data de 10 decembrie 2014 beneficiază de pensie de dizabilitate accentuată (gradul II) calculată pe baza venitului mediu lunar asigurat de 3 410,20 lei și că, luând în considerare stagiul total de cotizare de 17,3 ani, cuantumul căreia a constituit – 1 547,19 lei lunar, ulterior indexată și valorizată în perioada anilor 2015 - 2022, constituie în prezent – 4 379,83 lei lunar. Tot aici, s-a mai reiterat că, la momentul stabilirii pensiei de dizabilitate, în stagiul de cotizare nu a fost inclusă perioada anului 2005 de la IMSP SCRC „Emilian Coțaga”, pe motiv că, în contul personal de asigurări sociale al reclamantei lipsea informația despre venitul asigurat realizat și achitarea contribuțiilor de asigurări sociale calculate și achitate din acest venit.

3. De asemenea, a invocat că, la insistența ei, la 29 iunie 2022 contul personal de asigurări sociale al acesteia, a fost corectat prin înregistrarea venitului asigurat și contribuțiile sociale obligatorii calculate și achitate

pentru anul 2005 în baza Declarației persoanei asigurate (Rev-5), prezentate de către IMSP SCRC „Emilian Coțaga”. Astfel, consideră eronate declarațiile CNAS, precum că, modificările contului personal de asigurări sociale prin corectarea informației, adică, înregistrarea venitului asigurat și contribuțiile sociale obligatorii calculate și achitate pentru anul 2005 în baza Declarației persoanei asigurate (Rev-5), prezentate de către IMSP SCRC „Emilian Coțaga”, precum că, după stabilirea pensiei, reprezintă circumstanțe noi ce acordă dreptul la reexaminarea mărimii pensiei începând cu luna următoare celei în care a fost efectuată modificarea în cont. Or, de fapt, lipsa informației din contul personal de asigurări sociale al reclamantei, privind venitul asigurat și contribuțiile sociale obligatorii calculate și achitate pentru anul 2005 în baza Declarației persoanei asigurate (Rev-5), s-a datorat neglijenței angajatorului, adică a IMSP SCRC „Emilian Coțaga” și nu a reclamantei. În context, nefiind de acord cu refuzul dat de către CNAS prin scrisoarea de răspuns la data de nr. B-1408/22 din 05.08.2022, privind stagiul de cotizare stabilit de către aceasta la calcularea cuantumului pensiei, reclamanta, la data de 10 august 2022, a înaintat o cerere prealabilă către (CNAS) solicitând anularea deciziei menționate supra, recalcularea mărimii pensiei de dizabilitate prin includerea în stagiul de cotizare a perioadei anului 2005. Or, la calcularea stagiului de cotizare după stabilirea pensiei de dizabilitate a petiționarei nu s-a inclus perioada de activitate a acesteia, pentru care angajatorul, la achitarea salariu și alte recompense, Irinei Babii, i-a calculat și reținut din salariul acesteia, lunar, contribuțiile individuale de asigurări sociale de stat în cuantumul stabilit prin Legea bugetului asigurărilor sociale adoptată anual, pentru toată perioada vizată.

4. Ulterior, prin Decizia nr. 1706/22 din 19 august 2022, Casa Națională de Asigurări Sociale, cu încălcarea prescripțiilor legale ale art. 164 alin. (4) Cod administrativ, a refuzat să examineze cererea prealabilă privind recalcularea stagiului de cotizare pentru stabilirea pensiei, cu includerea anului 2005, pentru Babii Irina, pe motiv că, din conținutul cererii prelabile depusă de petiționară nu s-ar deduce contestarea încălcării vreunui drept prin emiterea sau respingerea emiterii unui act administrativ

5. Astfel, prin prisma celor invocate mai sus, se constată că, prin refuzul dat de către CNAS, reclamantei îi este lezat dreptul la proprietate consfințit în art. 1 din Protocolul nr. 1 al CEDO, art. 46 din Constituția RM, precum și dreptul la asistență și protecție socială garantat de art. 47 al Constituției RM. Or, dreptul persoanei la stabilirea corectă a cuantumului mărimii pensiei de dizabilitate, fiind în raport cu drepturile persoanei la asigurare în caz de bătrânețe, sunt drepturi ce fac parte din categoria drepturilor sociale.

6. Prin urmare, indică reclamanta că nu-i poate fi imputată, în calitate de beneficiară al pensiei, neintroducerea sau introducerea incompletă a datelor în sistemul informațional al CTAS, odată ce aceasta a activat în această perioadă (anul 2005), unde informația despre venit și contribuții se prezintă de către patron cu introducerea ulterioară a datelor de către instituțiile specializate ale statului.

7. Menționează că, CNAS a stabilit cuantumul mărimii pensiei, contrar legii, motiv pentru care urmează a se efectua recalcularea mărimii pensiei de dizabilitate, incluzând perioada de muncă anul 2005, la IMSP SCRC „Emilian Coțaga”, or, aici nu pot fi reținute argumentele CNAS, prin scrisoarea de răspuns nr. B-1408/22 din 05 august 2022, precum că, prin prisma art. 7 din Legea privind sistemul public de pensii, în stagiul de cotizare al reclamantei, perioada respectivă nu a fost inclusă, deoarece agentul economic n-a achitat contribuțiile de bază obligatorii de asigurări sociale.

POZIȚIA PRIMEI INSTANȚE

8. Prin hotărârea din 10 mai 2023 a Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani, s-a admis acțiunea înaintată de Irina Babii împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale cu privire la anularea actului administrativ individual defavorabil și obligarea emiterii actului administrativ favorabil. S-a anulat decizia Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. B-1408 din 05 august 2022 de refuz în recalcularea stagiului de cotizare și a pensiei de dezabilitate, și decizia Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. 1706/22 din 19 august 2022 emisă la soluționarea cererii prealabile. S-a obligat Casa Națională de Asigurări Sociale să recalculeze pensia de dizabilitate a Irinei Babii, cu includerea în formula de calcul a stagiului de cotizare și venitului asigurat în anul 2005, începând cu data stabilirii pensiei, 10 decembrie 2014. S-a încasat din contul Casei Naționale de Asigurări Sociale în beneficiul Irinei Babii cheltuielile de asistenta juridică în sumă de 8 000 lei.

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE APEL

9. La 13 mai 2023, Casa Națională de Asigurări Sociale a depus apel nemotivat, iar la data de 6 octombrie 2023 a fost depusă motivarea apelului, prin care a solicitat admiterea acestuia, casarea hotărârii primei instanțe și emiterea unei noi hotărâri de respingere a acțiunii.

POZIȚIA INSTANȚEI DE APEL

10. Prin decizia din 20 februarie 2024 a Curții de Apel Chișinău, s-a respins apelul declarat de Casa Națională de Asigurări Sociale și s-a menținut hotărârea din 10 mai 2023 a Judecătorei Chișinău, sediul Râșcani.

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE RECURS

11. La 18 aprilie 2024, CNAS a declarat recurs împotriva deciziei din 20 februarie 2024 a Curții de Apel Chișinău, prin care a solicitat casarea acesteia, cu pronunțarea unei decizii noi de respingere a acțiunii.

ARGUMENTELE RECURSULUI

12. În motivarea recursului a invocat faptul că instanța de apel nu a analizat în mod suficient și exhaustiv actele normative și legislația aplicabilă cazului, iar circumstanțele invocate de reclamantă nu ar fi fost dovedite în mod adecvat.

13. Argumentează că pensia de asigurări sociale este un drept bănesc bazat pe principiul contributivității, fiind corelativă plății contribuțiilor sociale obligatorii. Lipsa contribuțiilor achitate pentru anul 2005 a fost invocată ca motiv de refuz pentru includerea acelei perioade în stagiul de cotizare.

14. CNAS recunoaște că datele privind anul 2005 au fost completate în contul personal al reclamantei, dar susține că aceste informații constituie circumstanțe noi care, conform art. 33 din Legea nr. 156/1998, permit doar reexaminarea pensiei începând cu luna următoare completării, nu cu efect retroactiv.

LEGISLAȚIA RELEVANTĂ

15. Art. 244 alin. (1) Cod administrativ prevede următoarele:

„(1) Hotărârile curții de apel ca instanța de fond, precum și deciziile instanței de apel pot fi contestate cu recurs.”

16. Art. 245 Cod administrativ relevă că:

„Recursul se depune la Curtea Supremă de Justiție în termen de două luni de la pronunțarea hotărârii sau a deciziei motivate, dacă legea nu stabilește un alt termen.”

17. Art. 245¹ din Codul administrativ prevede că:

„(1) Recursul este admis dacă:) interpretarea legii din hotărârea sau decizia contestată este contrară jurisprudenței uniforme a Curții Supreme de Justiție; b) prin admiterea recursului, se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție; c) hotărârea sau decizia vizează drepturile persoanei care nu a fost atrasă în proces; d) hotărârea sau decizia este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea

vădit nerezonabilă a probelor; e) a fost admis neîntemeiat un apel introdus tardiv; f) instanța nu a fost compusă potrivit legii sau hotărârea a fost pronunțată cu încălcarea competenței jurisdicționale.

(2) Temeiurile menționate la alin.(1) lit. c) și d) pot fi invocate în recurs doar dacă au fost invocate în apel sau dacă încălcarea a avut loc în instanța de apel.

(3) Aprecierea probelor dată de prima instanță și instanța de apel este obligatorie pentru instanța de recurs, cu excepția cazului în care se invocă temeiul de la alin.(1) lit. d) sau a cazului în care Curtea Supremă de Justiție examinează cauza după trimitere la rejudecare. La examinarea recursului într-o cauză care a fost trimisă anterior la rejudecare pot fi prezentate probe noi dacă acestea au fost restituite nejustificat sau nu au fost reclamate de către instanța de judecată contrar prezentului cod.”

18. Art. 193 alin. (3) și (3¹) din Codul administrativ:

„Curtea Supremă de Justiție examinează acțiunile în contencios administrativ și cererile de recurs în complete din 3 judecători. În scopul uniformizării practicii judecătorești, completul din 3 judecători poate decide, prin vot unanim, ca recursul considerat admisibil să fie examinat de un complet din 5 judecători, iar completul din 5 judecători poate decide, prin vot unanim, ca recursul considerat admisibil să fie examinat de un complet din 9 judecători.”

19. Art. 247 din Codul administrativ:

„Recursul considerat admisibil se examinează fără înștiințarea și audierea participanților la proces, cu excepția recursului în care se invocă întemeiat art. 245¹ alin.(1) lit. b) și d). Completul poate decide și în alte cazuri invitarea participanților în ședință pentru a se pronunța cu privire la recursul considerat admisibil.”

20. Art. 248 alin. (1) lit. b) din Codul administrativ:

„În urma examinării recursului, Curtea Supremă de Justiție adoptă una dintre următoarele decizii: admite recursul, casează integral sau parțial hotărârea și/sau decizia și adoptă o nouă decizie.”

21. Art. 143 alin. (3) și (4) din Codul administrativ:

„Dacă la emiterea unui act administrativ individual de acordare a prestațiilor sociale legislația nu a fost corect aplicată sau s-a pornit de la o stare de fapt care s-a dovedit a fi incorectă și prin aceasta, în mod greșit, nu s-au efectuat prestații sociale corespunzătoare, atunci actul administrativ, chiar și după ce a devenit incontestabil, se anulează în tot sau în parte cu efect pentru trecut sau viitor. Această normă nu se aplică dacă actul administrativ se bazează în esență pe date eronate sau incomplete, pe care persoana defavorizată le-a prezentat intenționat sau din neglijență gravă.

Dacă un act administrativ individual este retras conform alin.(3) cu efect pentru trecut, prestațiile sociale se efectuează conform prevederilor legale corespunzătoare pentru o perioadă de cel mult 3 ani până la retragere. Dacă retragerea se face la cerere, calcularea perioadei pentru care se vor acorda retroactiv prestații sociale se face din momentul depunerii cererii.”

MOTIVAREA INSTANȚEI

22. Referitor la termenul de depunere a recursului, se atestă că decizia motivată a instanței de apel a fost notificată CNAS, prin intermediul poștei electronice (f.d.99), la 28 martie 2024. Cererea de recurs a fost depusă la data de 18 aprilie 2024. Astfel, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție, consideră că recursul este depus cu respectarea prevederilor art. 245 din Codul administrativ.

23. Circumstanțele cauzei prezentate de părți și determinate de instanțele de judecată în fazele procesuale anterioare denotă, în special, următoarele:

24. La 19 septembrie 2022, reclamanta Irina Babii a formulat acțiune în contencios administrativ împotriva CNAS, solicitând: anularea Deciziei nr. B-1408/22 din 05 august 2022, prin care s-a refuzat recalcularea stagiului de cotizare aferent anului 2005 la pensia sa de dizabilitate; anularea Deciziei nr. 1706/22 din 19 august 2022, prin care s-a menținut Decizia nr. B-1408/22, obligarea CNAS să efectueze recalcularea pensiei de dizabilitate începând cu data stabilirii inițiale a pensiei (10 decembrie 2014), cu includerea perioadei aferente anului 2005.

25. Reclamanta beneficiază, din 10 decembrie 2014, de o pensie de dizabilitate accentuată (gradul II), calculată inițial fără a include veniturile aferente anului 2005. Omiterea acestei perioade a fost cauzată de lipsa declarației Rev-5 aferente anului 2005, care era responsabilitatea angajatorului IMSP SCRC „Emilian Coțaga”. În urma corectării contului personal de asigurări sociale al reclamantei la 29 iunie 2022, datele aferente anului 2005 au fost completate.

26. Reclamanta a susținut că lipsa includerii acestor date nu îi este imputabilă, iar refuzul CNAS de a recalcula pensia în baza noilor informații reprezintă o încălcare a drepturilor sale garantate de Constituție și CEDO.

27. Examinând cauza, prima instanță a admis acțiunea reclamantei și a dispus recalcularea pensiei de dizabilitate, incluzând anul 2005 în stagiul de cotizare, retroactiv, începând cu data stabilirii inițiale a pensiei (10 decembrie 2014). S-a constatat că, CNAS a refuzat recalcularea pensiei pe motive neîntemeiate, iar lipsa informațiilor aferente anului 2005 nu era imputabilă reclamantei.

28. Instanța de apel a respins apelul CNAS, menținând hotărârea primei instanțe. A reținut că dreptul la recalcularea pensiei, prin includerea stagiului de cotizare aferent anului 2005, face parte din categoria drepturilor sociale protejate de Constituție și legislația în vigoare. Reclamanta a fost prejudiciată

de omisiunea angajatorului de a raporta contribuțiile sociale aferente perioadei respective, iar această situație nu poate fi imputabilă acesteia.

29. Nefiind de acord cu soluția instanțelor de judecată ierarhic inferioare, CNAS a declarat recurs.

30. CNAS a recunoscut faptele menționate, susținând că modificările contului personal constituie circumstanțe noi care, conform art. 33 din Legea nr. 156/1998, permit doar reexaminarea pensiei începând cu luna următoare completării contului, fără efect retroactiv.

31. Examinând recursul Casei Național de Asigurări Sociale, având în vedere argumentele părților și prevederile legale relevante indicate supra, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție constată că stabilirea circumstanțelor de fapt de către instanțele anterioare este corectă. Analiza materialului probatoriu și aplicarea legislației relevante au fost realizate în mod obiectiv și complet.

32. Și anume că: reclamanta beneficiază, din 10 decembrie 2014, de o pensie de dizabilitate accentuată (gradul II), calculată pe baza datelor disponibile în contul personal de asigurări sociale. În acest cont, informațiile referitoare la veniturile realizate și contribuțiile achitate în anul 2005 lipseau, fapt ce a dus la excluderea acestei perioade din stagiul de cotizare.

33. La 29 iunie 2022, contul personal al reclamantei a fost completat cu datele aferente anului 2005, ceea ce a permis includerea acestei perioade în stagiul de cotizare. Modificarea a fost realizată în urma depunerii declarației Rev-5 de către fostul angajator al reclamantei, IMSP SCRC „Emilian Coțaga”.

34. Instanțele inferioare au stabilit că lipsa informațiilor din contul personal al reclamantei nu îi este imputabilă acesteia, ci reprezintă o consecință a omisiunilor angajatorului și a neglijenței CNAS în actualizarea informațiilor.

35. Însă, instanțele de judecată au comis o eroare în interpretarea normelor privind retroactivitatea recalculării pensiei.

36. Art. 143 alin. (3) și (4) din Codul administrativ reglementează situația actelor administrative de acordare a prestațiilor sociale emise pe baza unor erori. Conform acestor dispoziții, un act administrativ poate fi retras și recalculat retroactiv dacă a fost emis pe baza unei aplicări greșite a legii sau a unei stări de fapt incorecte.

37. Cu toate acestea, alin. (4) stabilește în mod explicit o limită temporală pentru recalcularea retroactivă: cel mult 3 ani anterior retragerii actului administrativ.

38. În speță, cererea prealabilă a reclamantei a fost depusă la 10 august 2022. Conform art. 143 alin. (4) din Codul administrativ, recalcularea retroactivă poate fi dispusă doar începând cu 10 august 2019.

39. La cazul din speță, instanțele inferioare au dispus recalcularea retroactivă pentru întreaga perioadă, începând cu data stabilirii inițiale a pensiei (10 decembrie 2014). Însă, această soluție contravine limitei de 3 ani impuse de Codul administrativ.

40. CNAS a invocat în recurs prevederile art. 33 din Legea nr. 156/1998, susținând că modificările contului personal al reclamantei constituie „circumstanțe noi” ce permit recalcularea pensiei doar pentru viitor.

41. Totuși, Completul consider acest argument neîntemeiat, întrucât art. 143 alin. (3) din Codul administrativ permite recalcularea retroactivă în. Limita aplicabilă în acest caz este cea de 3 ani, prevăzută de alin. (4).

42. Deci, instanțele inferioare de judecată au omis să aplice corect limita retroactivității prevăzută de Codul administrativ. Deși dreptul reclamantei la recalculare este justificat, acesta nu poate produce efecte retroactive pentru o perioadă mai mare de 3 ani anterior cererii prealabile.

43. Prin urmare, instanța de recurs constată că la caz, instanțele de fond și apel au stabilit corect circumstanțele de fapt și au recunoscut dreptul reclamantei la recalcularea pensiei. Cu toate acestea, au comis o eroare de drept prin aplicarea retroactivității recalculării fără a respecta limita de 3 ani prevăzută de art. 143 alin. (4) din Codul administrativ.

44. În conformitate cu art. 248 alin. (1) lit. b) și art. 248 alin. (3) din Codul administrativ,

COMPLETUL, CU UNANIMITATE DE VOTURI,

Admite recursul depus de către Casa Națională de Asigurări Sociale

Casează parțial decizia din 20 februarie 2024 a Curții de Apel Chișinău și hotărârea din 10 mai 2023 a Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani și emite o decizie nouă în partea casată, prin care:

Admite parțial acțiunea formulată de Irina Babii împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale, după cum urmează:

- Anulează Deciziile CNAS nr. B-1408/22 din 05 august 2022 și nr. 1706/22 din 19 august 2022.

- Obligă Casa Națională de Asigurări Sociale să recalculeze pensia de dizabilitate a reclamantei Irina Babii, incluzând stagiul de cotizare aferent anului 2005, retroactiv, începând cu 10 august 2019.

- Menține hotărârea din 10 mai 2023 a Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani în partea prin care s-a încasat din contul Casei Naționale de Asigurări Sociale în beneficiul Irinei Babii cheltuielile de asistenta juridică în sumă de 8 000 (opt mii) lei.

Decizia este irevocabilă.

Președinte

Stela Procopciuc

Judecători

Diana Stănilă

Ion Malanciuc